

Gündem Notu



Barolarda Delegelik Sistemi ve Temsilde Adalet

27 Eylül 2019

Hükümetler ile kamu kuruluşu niteliğindeki meslek kuruluşları arasındaki ilişkilerde, hükümetlerin meslek kuruluşlarının bağlı oldukları yasaları değiştirme, meslek odalarının imtiyazlarını yeniden düzenleme hatta ellerinden alma ve meslek kuruluşlarının temsil ve yönetiminde yapısal değişiklikler gerçekleştirme yönündeki söylemleri tartışmalara konu olmaktadır.

Benzeri bir tartışma 2 Eylül 2019 tarihinde gerçekleştirilen Adli Yıl Açılışına ilişkin süreçte de yaşanmıştır. Yargıtay tarafından düzenlenen Adli Yıl Açılış törenine, “Cumhurbaşkanlığı Kongre ve Kültür Merkezi’nin” ev sahipliği yapmasının güçler ayrılığı ilkesi ile çeliştiğini bildiren 55 baro katılmamıştır.

Cumhurbaşkanı Erdoğan bu tavra cevaben, açılış töreninde yaptığı konuşmada şu ifadeleri kullanmıştır: “Önümüzdeki dönemde ilk çözmemiz gereken meselelerden birinin, barolar başta olmak üzere tüm meslek teşekküllerinin seçim yöntemlerinin temsili demokrasiye uygun hâle getirilmesi olduğuna inanıyorum.”

Meslek kuruluşlarının yapısına ilişkin kamuoyuna yansıyan benzeri tartışmalarda, tarafların sahip oldukları veya kazanmaya çalıştıkları politik güç üzerinden görüş beyan ettikleri görüntüsü izlenmektedir.

Öte yandan, Türkiye Barolar Birliği’nin (TBB) 504 delegesinden 137’si İstanbul, 52’si Ankara, 29’u İzmir Barosu seçimlerinde belirlenmektedir. Bu durumun il baroları bazında temsilde eşitsizlik yarattığı iddia edilmektedir. Türkiye Barolar Birliği (TBB) Başkanlık seçiminde delegelerinin sayısal üstünlük nedeniyle etkili olduğu İstanbul ve Ankara baroları ile diğer illerin barolarının arasındaki delege farkının kapatılması için formül arandığı ve büyük illerin delege sayısının 30 ile sınırlandırılmak istendiği basında çıkan çeşitli haberlere yansımaktadır.

Konu güç tartışmalarından tamamen arındırılarak temel bir analiz ile temsilde adalet odağında değerlendirilmelidir. Bu yapıldığında ise temsilde adalet ile ilgili aşağıdaki durum ortaya çıkmaktadır:

TBB’de delegeler il barolarını değil, avukatları temsil etmektedir. Dolayısıyla TBB il barolarının değil avukatların mesleki birliği olarak değerlendirilmelidir. Duruma bu açıdan bakınca, her bir delegenin temsil

ettiği avukat sayısı bakımından, temsilde adaletin küçük şehirler lehine olduğu, büyük şehirlerdeki avukatların temsilde ise adaletsizlik olduğu durumu izlenmektedir.

Uygulamadan bir örnek vermek gerekirse, 2017 yılında yılı TBB Genel Kurulu, il barolarını temsil eden seçilmiş delege ve il baro başkanları olmak üzere 500 kişiden oluşmaktaydı. 2016 yılı sonbaharında barolara kayıtlı 100.461 avukat, söz konusu 500 delegeyi seçmişti. Buradan da ortalamada her 201 avukatı temsilen bir delegenin seçilmiş olduğu görülmektedir. Ancak delegeler ilgili il barolarını temsilen seçilmektedir. Durum böyle olunca, baroların delege başına düşen avukat sayıları aşağıdaki gibi ortaya çıkmaktadır:

- Her bir İstanbul Barosu delegesi, 314 avukatı;
- Her bir Konya Barosu delegesi, 244 avukatı;
- Her bir Manisa Barosu delegesi, 172 avukatı;
- Her bir Kütahya Barosu delegesi 98 avukatı;
- Her bir Tunceli Barosu delegesi 13 avukatı temsil etmektedir.

Bu durum temsilde adaletin sağlanması için gereken sayısal karşılığın yani her 201 avukatı temsilen bir delegenin seçilmesi gereğinin büyük şehirlerde sağlanamadığını göstermektedir.

Büyük şehirler aleyhine olan bu temsil hali sadece TBB için geçerli değildir. Meslek kuruluşları kanunları halihazırda büyük şehirlerin temsil hakkını kısıtlamakta, küçük şehirlerin daha az sayıdaki üyesinin temsil gücünü artırarak azınlığı çoğunluğa hakim hale getirmektedir.

Bu durum demokratik değildir ve temsilde adaletsizlik durumunu ortaya çıkarmaktadır. Anayasa Mahkemesi 1991 ve 2002 yıllarında aldığı kararlar ile farklı illerden seçilen delegelerin temsil ettikleri üye sayısında farklılık olmasını Anayasa'ya aykırı bulmuştur. Anayasa'ya aykırı olan bu hükümler farklı meslek kuruluşlarının yasalarında yer almakta ancak iptal davası açılmamış olduğu için yürürlüğünü koruyarak yıllardan beri uygulanmaktadır.

Bu çerçevede aşağıdaki öneriler meslek kuruluşlarındaki seçim ve yönetim sistemlerini temsilde adalet ilkesine uygun hale getirebilir:

- Kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarında ve bunların kurduğu birliklerde delege kongreleri yöntemi yerine önemli konularda karar alan meclisler oluşturulmalıdır. Meclis üyeleri tüm üyelerin oy kullandığı tek turlu seçimlerde nispi temsil esasına göre belirlenmelidir.
- Birlik başkanları, Cumhurbaşkanlığı seçiminde olduğu gibi birinci turda salt çoğunluk sağlanamaması halinde en çok oyu alan iki adayın yarışacağı ikinci turda belirlenmelidir.
- Meslek kuruluşlarının çok fazla üye olan yerlerde yerel yönetimleri birden fazla yerel yönetim bölgesi olarak bölünerek, çok az üye olan yerlerde ekonomik bütünlük oluşturan illerin üye sayıları toplamında birleştirilmesi sureti ile birkaç ili kapsayan yönetimler olarak yine başkanları iki turlu, yönetim kurulları tek turlu ve nispi temsil esasına göre seçimlerle belirlenmelidir.